

ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У БАГАТОГАЛУЗЕВИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Жабенко О.В.

Інститут вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України

У статті проаналізовано нормативно-правову базу щодо професійного розвитку науково-педагогічних працівників в Україні. Виявлено й взято для дослідження шість кращих багатогалузевих університетів за рейтингом 2017 року. На основі аналізу інформаційних джерел багатогалузевих університетів досліджено практики професійного розвитку їх науково-педагогічних працівників. Виявлено позитивний досвід у практиках професійного розвитку науково-педагогічних працівників багатопрофільних університетів, що можуть бути поширеними на інші заклади вищої освіти України. Окреслено перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: науково-педагогічні працівники, професійний розвиток, професійна компетентність, підвищення рівня професійної компетентності, підвищення кваліфікації, стажування.

Постановка проблеми. Сьогодні ні в кого не викликає заперечення думка, що якість підготовки спеціалістів в університеті насамперед залежить від рівня фахової кваліфікації його науково-педагогічних працівників. А це залежить як від якості підготовки фахівців, які у подальшому можуть зайняти посади науково-педагогічних працівників на магістерському, освітньо-науковому й науковому рівнях, а також від постійного професійного розвитку науково-педагогічних працівників як через самоосвіту й саморозвиток, так і через курси підвищення кваліфікації, стажування тощо. Тому аналіз практики професійного розвитку науково-педагогічних працівників в університетах України є актуальним і необхідним для визначення шляхів подальшого розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених приділяли увагу проблемі підвищення рівня професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої

освіти: Борова Т. аналізувала результат формування та розвитку професійної діяльності науково-педагогічних працівників – систему професійних компетентностей науково-педагогічних працівників [1]; Ситянін В. на основі аналізу змісту, структури, рівнів сформованості правової компетентності науково-педагогічних працівників визначав шляхи і форми її формування у науково-педагогічних працівників [23]; Федірчик Т. – сутність професіоналізму молодого викладача вищої школи та шляхи його розвитку на етапі післядипломної освіти як фактора управління якістю освіти у вищому навчальному закладі на прикладі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича [27]; Цветкова Г. розкривала зміст, специфіку, етапи, структуру професійного самовдосконалення викладачів вищих навчальних закладів [28].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Аналіз наукових праць свідчить, що питанням професійного розвитку, а особли-

во підвищенню їх компетентності приділялася значна увага науковців. Проте поза їх увагою залишилися питання практики професійного розвитку науково-педагогічних працівників у багатопрофільних університетах України.

Мета статті: проаналізувати практику професійного розвитку науково-педагогічних працівників у багатопрофільних університетах України та на цій основі виявити позитивний досвід, що може бути поширеним на всі заклади вищої освіти України.

Основні завдання статті: проаналізувати нормативно-правову базу України та правові акти багатопрофільних університетів України з питань професійного розвитку науково-педагогічних працівників; виявити позитивний досвід професійного розвитку науково-педагогічних працівників у багатопрофільних університетах.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 28 Закону України «Про вищу освіту» університет – це заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність [14]. Університети країни поділяються на дві групи багатогалузеві (включає класичні й технічні університети) та галузеві (до цієї групи відносяться технологічні, педагогічні, гуманітарні, медичні, економічні, юридичні, фармацевтичні, аграрні, мистецькі, культурологічні, військові тощо).

На основі даних порталу Освіта.іа для нашого дослідження візьмемо по три кращих університети за 2017 рік на кожну із груп для багатогалузевих університетів [19]:

класичні університети: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; Львівський національний університет імені Івана Франка;

технічні університети: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Національний університет «Львівська політехніка».

У нашому дослідженні ми будемо досліджувати практики професійного розвитку науково-педагогічних працівників перелічених вище багатопрофільних університетах (флагманах української вищої освіти і науки) із метою виділення найкращих зразків побудови моделей професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Нормативно-правовими актами у цілому окреслено модель професійного розвитку (підвищення рівня професійної компетентності) науково-педагогічних працівників. Терміни підготовки науково-педагогічних працівників, їх підвищення кваліфікації та стажування визначено у нормативних документах [13; 14; 16; 17], послідовність процесу підготовки, підвищення кваліфікації чи стажування, форми підготовки

чи підвищення кваліфікації – у [13; 16], оцінювання рівня професійної компетентності [13; 20].

Слід також зауважити, що відповідно до [15] визначено головні складові компетентності науково-педагогічного працівника, а саме:

- професійна компетентність (передбачає здатність ефективно вирішувати професійно-педагогічні проблеми і типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях науково-педагогічної діяльності);

- інформаційна компетентність (здатність роботи з інформацією (пошук, структурування, адаптація до цілей навчальної роботи), застосування ІТ технологій у навчальному процесі);

- комунікативна компетентність (здатність до взаємодії з людьми, переконувати, стверджувати свою позицію, використовувати у навчальному процесі державну мову, володіння ораторським мистецтвом та професійним етикетом, навичками публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації);

- правова компетентність (здатність ефективно використовувати у професійній діяльності законодавчі та інші нормативні документи органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань).

Отож, професійний розвиток (підвищення компетентності) науково-педагогічних працівників в ідеалі передбачає рівномірне удосконалення всіх цих чотирьох основних складових компетентності.

Професійний розвиток, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», здійснюється науково-педагогічними працівниками шляхом реалізації прав (на академічну мобільність для провадження професійної діяльності, на підвищення свого професійного рівня, на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на п'ять років) та виконання обов'язків (забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, розробляти матеріали навчально-методичного забезпечення навчального процесу, провадити наукову діяльність; підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію) [14].

Професійне зростання науково-педагогічних працівників передбачає: підготовку на освітньо-науковому та науковому рівнях; підвищення кваліфікації (стажування); присвоєння вчених звань; підготовку й видання монографій, підручників, навчальних посібників.

Згідно Закону України «Про вищу освіту» багатопрофільні університети, а саме їх кафедри, здійснюють підготовку на освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти, а функції з організації, планування та контролю за підготовкою на цих рівнях покладаються на структурні підрозділи університетів – відділи аспірантури і докторантури. На сьогодні, в університетах здобуття наукового ступеня зарховується науково-педагогічним працівникам як підвищення рівня професійного розвитку (підвищення кваліфікації), й до цього процесу прикута особлива увага. Так, наприклад, у Національному технічному університеті України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» науково-інноваційний рівень роботи кафедри має підтверджуватися захистом не менше однієї докторської дисертації кожні сім років та не менше п'яти дисертацій доктора філософії кожні п'ять років [25].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24.01.2013 № 48 багатопрофільні університети забезпечують підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників не рідше одного разу на п'ять років на підприємствах, в установах, організаціях, а також у закладах вищої освіти України та за кордоном.

Кафедри університетів, як основні структурні одиниці, сприяють процесам формування висококваліфікованого персоналу організації та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників відповідно до напрямку своєї діяльності. Завідувачі кафедр зобов'язані: «планувати роботу з підвищення кваліфікації працівників кафедри; узагальнювати та поширювати досвід роботи кращих викладачів кафедри, надавати допомогу молодим викладачам щодо вдосконалення педагогічної майстерності, сприяти зростанню їхнього наукового рівня; організовувати проведення науково-методологічних і наукових семінарів із науково-педагогічними працівниками кафедри» [11].

Згідно з [16] університети функції з організації, планування та контролю за підвищенням кваліфікації та стажуванням науково-педагогічних працівників, забезпечення виконання планів-графіків підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників університетів покладають на різні підрозділи. Наприклад, у Львівському національному університеті імені Івана Франка – на навчально-методичний відділ; у Національному університеті «Львівська політехніка» – на відділ кадрів; у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна – на Центр післядипломної освіти та навчально-методичний відділ підвищення кваліфікації та андрагогіки Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання; в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – на Інститут післядипломної освіти. Організація стажування науково-педагогічних працівників за кордоном покладається на відділи міжнародних відносин університетів.

Аналіз інтернет-ресурсів свідчить, що переважно процес підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у багатопрофільних університетах здійснюється безпосередньо в університеті, а саме у їх спеціалізованих підрозділах – Інституті післядипломної освіти (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Інституті післядипломної освіти і заочного (дистанційного) навчання (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна), Інституті післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки (Львівський національний університет імені Івана Франка), Навчально-методичному комплексі «Інститут післядипломної освіти» (Національний технічний університет України «Київський політех-

нічний інститут імені Ігоря Сікорського»), Міжгалузевому інституті післядипломної освіти (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»), Деканаті післядипломної освіти (Національний університет «Львівська політехніка»), – або на кафедрах. Підвищення кваліфікації та стажування за межами університетів здійснюється на підставі договорів, що укладаються між університетами та установою (організацією, закладом) виконавцем. Наприклад, із 2013 по 2017 роки Національний університет «Львівська політехніка» уклав 500 таких договорів [7, с. 48]. Стажування науково-педагогічні працівники проходять у наукових установах, закладах вищої освіти, на підприємствах, в установах і організаціях. Також науково-педагогічні працівники можуть проходити стажування в зарубіжних університетах, із якими були підписані угоди про співробітництво.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників зазначені вище підрозділи здійснюють відповідно до схвалених ректоратами (або вченими радами) і затверджених ректорами університетів планів. Плани підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників університетів формують на підставі планів підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників кафедр на відповідний період. Плани охоплюють від одного до п'яти років, як наприклад, затверджений у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна 21 березня 2016 року «План підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету на 2016–2020 рр.» [10]. Згідно цього плану у 2016/2017 навчальному році із 1665 науково-педагогічних працівників [21] їх п'ята частина, а саме 340 осіб (20,4%), підвищили кваліфікацію [5].

Контроль за виконанням планів-графіків підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників здійснюється на загальноуніверситетському рівні [10], а контроль за навчанням за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації – на рівні кафедр університетів [18, с. 29].

Контроль підготовки на освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти здійснюється шляхом: моніторингу своєчасності та якості виконання аспірантами і докторантами індивідуальних планів; контролю результативності наукового керівництва; оптимізації освітньої і наукової складових при підготовці докторів філософії і докторів наук; посилення вимогливості на кафедрах університету при атестації аспірантів і докторантів [4, с. 145].

Крім того, контроль професійного рівня науково-педагогічних працівників здійснюється новозствореними системами внутрішнього забезпечення якості (для забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти), що передбачає систематичне оцінювання ефективності роботи науково-педагогічних працівників при реалізації освітніх програм (щорічне оцінювання науково-педагогічних працівників університету; забезпечення підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників тощо) [24].

Внутрішня інституційна система забезпечення якості освіти базується на Стандартах

і рекомендаціях із забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG) у редакції 2015 року. Ці стандарти містять вимоги до викладацького складу університету, та наслідки їх застосування (як позитивні так і негативні) у залежності від зовнішніх чи внутрішніх чинників [3, с. 20].

Окрім контролю, запроваджуються практики мотивації науково-педагогічних працівників до професійного зростання. Наприклад, у Львівському національному університеті імені Івана Франка із 2014 року існує практика формування планів захистів дисертацій у спеціалізованих вчених радах університету, а за виконання плану – виплата грошової винагороди науковим керівникам, науковим консультантам, докторантам, аспірантам. Так, у 2016 році, відповідно до «Положення про преміювання працівників, докторантів, аспірантів і студентів університету за наукові здобутки» премійовано за вчасний захист кандидатських дисертацій – 19 наукових керівників аспірантів, п'ятьох наукових консультантів здобувачів і шістьох здобувачів, які захистили докторські дисертації [2, с. 57]; у 2017 році – наукових керівників шістнадцяти аспірантів, які вчасно захистили кандидатські дисертації [3, с. 86].

Навчальні програми з підвищення кваліфікації університетів різняться тематикою, тривалістю навчання та документом, що засвідчує успішне закінчення навчання. Наприклад, у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» для своїх науково-педагогічних працівників у 2017–2018 навчальному році пропонувалися програми підвищення кваліфікації за напрямками: забезпечення якості продукції та послуг на базі міжнародних стандартів; інновації в підприємстві; написання, подання й виконання міжнародних проектів; використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі; застосування у процесі навчання технічних засобів; оцінювання якості тестування; комерціалізація наукових розробок; розвиток комунікативних компетентностей; сучасні освітні технології [9; 26]. У Національному університеті «Львівська політехніка» проводяться курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету за програмою, що передбачає формування умінь створювати відеолекції для проведення дистанційних занять студентам заочної форми навчання [6; 7, с. 39].

Як показав аналіз, найбільше уваги зараз багатопрофільні університети приділяють фаховому підвищенню кваліфікації науково-педагогічних працівників з англійської мови. Наприклад, у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» безкоштовно проводиться навчання з англійської мови для молодих викладачів. Для науково-педагогічних працівників, які не входять до цієї категорії, навчання з англійської мови платне, проте запроваджено корпоративну знижку на навчання. Крім того, науково-педагогічні працівники можуть вивчати англійську мову за

Програмою Британської Ради з дистанційного вивчення англійської мови [5].

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з метою підготовки науково-педагогічних працівників університету до викладання навчальних дисциплін іноземним студентам англійською мовою здійснюється навчання за платними навчальними програмами для викладачів, які володіють англійською мовою на рівні не нижче рівня B1 за шкалою CEFR. У результаті навчання науково-педагогічні працівники мають володіти англійською мовою на рівні не нижче рівня B2 за шкалою CEFR. Навчання проводиться за двома варіантами: за замовленням та за рахунок факультетів / інститутів; за власний рахунок слухачів [9].

Слід зауважити, що багатопрофільні університети у навчанні магістрів, кандидатів наук (докторів філософії) приділяють недостатньо уваги їх педагогічній підготовці. Педагогічну підготовку здобувають лише студенти, які навчаються у магістратурі за педагогічною спеціалізацією («Педагогіка вищої школи», «Управління вищим навчальним закладом» тощо). Навіть по завершенні аспірантури деякі науково-педагогічні працівники мають брак знань із організації та здійснення педагогічної роботи у закладах вищої освіти й потребують підвищення компетентності у цьому напрямі. Для цього організуються, наприклад, у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна курси підвищення кваліфікації – Школа педагогічної майстерності (для науково-педагогічних працівників свого закладу курси безкоштовні). На заняттях акцентується увага слухачів на: організаційних формах спільної діяльності викладача і студента у навчальному процесі; психологічних закономірностях викладання; особливостях роботи як з колективом, так і з окремою особою; методах вирішення конфліктів; нових технологіях психології контакту; психологічних причинах низької успішності студентів; удосконаленні ораторського мистецтва викладача [29]; у Національному університеті «Львівська політехніка» кафедра педагогіки та соціального управління пропонує для науково-педагогічних працівників навчання за платною професійною програмою підвищення кваліфікації для педагогічних та науково-педагогічних працівників. Програма включає напрями: інформаційно-комунікаційні технології в освіті; юридично-правові аспекти діяльності викладача; психолого-педагогічні основи діяльності викладача; педагогічна майстерність викладача; організаційно-методичні аспекти діяльності керівника навчального закладу [8]; у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» діє Міжнародна методична Школа-семинар «Сучасні педагогічні технології в освіті» під час роботи якої проводяться майстер-класи та педагогічні майстерні [5].

Крім того, університети проводять короткострокові курси підвищення кваліфікації у формі семінарів і тренінгів у рамках яких слухачі підвищують рівень свого професіоналізму. Навчальні короткострокові програми розробле-

ні з урахуванням попиту ринку праці у таких освітніх послугах та потреб фахівців у певних компетенціях. Спрямованість занять практична, тому навчання здійснюється викладачами та фахівцями-практиками із використанням тренінгових технологій.

Стажування науково-педагогічні працівники університетів можуть проходити безкоштовно або на умовах контракту як у своєму, так і в інших закладах вищої освіти, наукових установах інших організаціях України із якими підписано договори про співпрацю. Аналіз свідчить, що науково-педагогічні працівники класичних університетів проходять стажування переважно в наукових установах. Для технічних університетів характерним є значний відсоток науково-педагогічних працівників, які проходять підвищення кваліфікації (стажування) на виробництві. Наприклад, за період із 2015 по 2017 роки пройшли підвищення кваліфікації (стажування) 1800 науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка», із них у закладах вищої освіти і наукових закладах – 1305 осіб (72,5%), на виробництві – 495 осіб (27,5%) [6, с. 50; 7, с. 48].

Науково-педагогічні працівники багатопрофільних університетів проходять підвищення кваліфікації чи стажування за кордоном у закладах вищої освіти або наукових установах, із якими підписано договори про співпрацю. Упродовж 2017 року науково-педагогічні працівники підвищували свою кваліфікацію (стажувалися) у Австрії, Бельгії, Великій Британії, Естонії, Іспанії, Італії, Литві, Нідерландах, Німеччині, Об'єднаних Арабських Еміратах, Південній Кореї, Польщі, Словаччині, Словенії, США, Туреччині, Угорщині, Фінляндії, Хорватії, Чеській Республіці [3, с. 166; 7, с. 49; 22].

Університети також беруть участь у програмах міжнародних академічних обмінів Європейського Союзу «Еразмус Мундус», наприклад, за програмою Erasmus Mundus Action 2 – Partnerships, Lot 7/8/5. Програма повністю фінансується Європейським Союзом. Участь у цій програмі дає можливість аспірантам готувати дисертації в університеті-партнері протягом 10-30 місяців, а науково-педагогічним працівникам проходити стажування або виконувати науковий чи методичний проект упродовж 1-10 місяців [2, с. 133].

За успішного завершення програми підвищення кваліфікації чи стажування слухачам видається свідоцтво, сертифікат або інший документ про підвищення кваліфікації (стажування). Згідно з [16] науково-педагогічний працівник також має у своєму університеті представити звіт про підвищення кваліфікації (стажування).

Окрім такого звіту, наприклад, у Національному університеті «Львівська політехніка» вимагається від науково-педагогічних працівників обов'язково використовувати одержані результати підвищення кваліфікації (стажування) «для написання підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій, формування навчально-методичного забезпечення дисциплін, що читає науково-педагогічний працівник, здійснення наукової роботи та підготовки наукових

праць за темою дисертації чи напрямами наукових досліджень кафедри, формування нормативних документів, виконання інших професійних обов'язків» [12, с. 6].

За результатом підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників здійснюється оцінювання: при проходженні науково-педагогічним працівником конкурсу на посаду; при реалізації системи рейтингового оцінювання діяльності викладачів.

Висновки і перспективи. Аналіз засвідчив, що багатопрофільні університети забезпечують професійний розвиток науково-педагогічних працівників відповідно до нормативно-правових актів України. Ними також розроблено власні положення про підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників.

Практики професійного розвитку науково-педагогічних працівників у багатопрофільних університетів мають певні недоліки, а саме: відсутність уваги університетів до розвитку правової компетентності науково-педагогічних працівників через підвищення кваліфікації чи стажування; часто формальне проходження науково-педагогічними працівниками курсів підвищення кваліфікації (стажування); не розробленість механізмів належного контролю за результативністю підвищення кваліфікації (стажування); відсутність у класичних університетах організації стажування своїх науково-педагогічних працівників в організаціях чи установах, для яких готують своїх випускників.

За результатами дослідження можна виділити наступний позитивний досвід практик професійного розвитку науково-педагогічних працівників:

- підвищення комунікативної складової компетентності науково-педагогічних працівників, а саме іншомовної компетентності, що дозволить науково-педагогічним працівникам вільно спілкуватися із закордонними колегами, публікувати свої праці у зарубіжних наукових виданнях та, відповідно, підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку праці;

- підвищення інформаційної компетентності науково-педагогічних працівників через курси підвищення кваліфікації або семінари із використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності процесу навчання й викладання;

- підвищення професійної компетентності шляхом навчання науково-педагогічних працівників за програмами педагогічного спрямування, а також їх стажування в установах чи організаціях для яких університети готують своїх випускників;

- використання результатів підвищення кваліфікації (стажування) при написанні підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій, формуванні навчально-методичного забезпечення дисциплін тощо;

- фінансової мотивації науково-педагогічних працівників до професійного розвитку.

Подальшими напрямами досліджень є: практика професійного розвитку науково-педагогічних працівників у галузевих університетах, організація професійного розвитку науково-педагогічних працівників у зарубіжних університетах.

Список літератури:

1. Борова Т.А. Професійна компетентність науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу як індикатор ефективності їхньої діяльності // Борова Т.А. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2011. – № 32–33. – С. 265–269. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2011_32-33_40.
2. Звіт ректора (2016 рік) / сайт Львівського національного університету імені Івана Франка. – URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/zvit_rektora-2016.pdf.
3. Звіт ректора (2017 рік) / сайт Львівського національного університету імені Івана Франка. – URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/zvit_rektora-2017.pdf.
4. Звіт ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Губерського Леоніда Васильовича. – 273 с. – URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/zvit/zvit-rektora-2017.pdf>.
5. Освітня діяльність Університету за 2016/2017 навчальний рік : презентація звіту ректора НТУ «ХПІ» на засіданні вченої ради університету 22.12.2017, протокол № 11. – URL: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/vr/wp-content/uploads/sites/27/2017/12/2-doklad-Sokol.pdf>.
6. Основні результати роботи колективу Національного університету «Львівська політехніка» у 2016 році : матеріали до звіту ректора Національного університету «Львівська політехніка» Ю.Я. Бобала на конференції трудового колективу 25.01.2017. – URL: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2017/6119/zvit_rektora_2016_1.pdf.
7. Основні результати роботи колективу Національного університету «Львівська політехніка» у 2017 році : матеріали до звіту ректора Національного університету «Львівська політехніка» Ю.Я. Бобала на Конференції трудового колективу 31.01.2018. – URL: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2018/7918/zvit_rektora_2017.pdf.
8. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ВНЗ України / сайт Національного університету «Львівська політехніка». – URL: <http://lp.edu.ua/news/2017/kafedra-pedagogiky-ta-socialnogo-upravlinnya-ogoloshuye-nabir-na-kursy-pidvyshchennya>.
9. Підвищення кваліфікації співробітників КПІ ім. Ігоря Сікорського / сайт Навчально-методичного комплексу «Інститут післядипломної освіти». – URL: <http://ipo.kpi.ua/ua/ntuu-kpi.html>.
10. План підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету на 2016–2020 рр. – URL: <http://dist.karazin.ua/news/show/plan-pidvishennya-kvalifikaciyi-naukovo-pedagogichnih-pracivnikov-universitetu-na-2016-2020-rr>.
11. Положення про кафедру Львівського національного університету імені Івана Франка / сайт Львівського національного університету імені Івана Франка. – URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/reg_department.pdf.
12. Положення про підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка». – URL: http://lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2017/4866/pro_pidvyshchennya.pdf.
13. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах); затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>.
14. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами; у редакції від 01.01.2018, підстава № 2233-19). – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
15. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : наказ МОН від 01.06.2013 № 665. – URL: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>.
16. Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : наказ МОНмолодьспорту України від 24.01.2013 № 48. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13>.
17. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-19. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
18. Проблеми та завдання вдосконалення кадрової політики в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка : доповідь першого проректора О.К. Закусила на засіданні Вченої ради університету 07.11.2016. – 46 с. – URL: <http://senate.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/11/Про-кадрову-політику.pdf>.
19. Рейтинги ВНЗ // Освіта.ua. – URL: <http://osvita.ua/vnz/rating/>.
20. Рекомендації щодо проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів), затверджені наказом МОН України від 05.10.2015 № 1005 (із змінами; у редакції від 26.11.2015 № 1230). – URL: <http://old.uipa.edu.ua/files/2015/12/nak4.pdf>.
21. Річний звіт про виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного, схвалено рішенням вченої ради НТУ «ХПІ» 30.03.2018, протокол № 3. – 193 с. – С. 15. – URL: http://public.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2018/04/NTU_KhPI_zvit_2017.pdf.
22. Семінари та стажування в країнах ЄС. – URL: <http://kamts1.kpi.ua/node/2515>.
23. Ситянін В.В. Шляхи і форми формування професійно-правової компетентності науково-педагогічних працівників вищої школи. – URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/8_2009/39.pdf.pdf.
24. Статут Київського національного університету імені Тараса Шевченка : погоджено конференцією трудового колективу, протокол від 19.06.2015 № 2; затверджено наказом МОН України від 24.07.2015 № 802. – URL: <http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/2011-06-14-16-17-19/2011-06-24-09-20-58/75-2013-01-16-01-00-41.html>.
25. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» : Додаток Ж. 4. «Вимоги до науково-педагогічних працівників кафедри» / сайт Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – URL: <http://kpi.ua/regulations-zh-4>.
26. Тренінги та семінари / сайт Навчально-методичного комплексу «Інститут післядипломної освіти». – URL: <http://ipo.kpi.ua/ua/trainings.html>.
27. Федірчик Т.Д. Розвиток професіоналізму викладача як фактор управління якістю вищої освіти. – URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/3_2009/19.pdf.pdf.
28. Цветкова Г. Професійно-педагогічне самовдосконалення викладачів ВНЗ: специфіка, структура, етапи // Рідна школа. – 2012. – № 12 (грудень). – С. 33–38. – URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12407/1/rsh_2012_12_8.pdf.
29. Школа педмайстерності. – URL: <http://dist.karazin.ua/for-teachers/pedskills>.

Жабенко А.В.

Институт высшего образования
Национальной академии педагогических наук Украины

ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ В МНОГООТРАСЛЕВЫХ УНИВЕРСИТЕТАХ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье проанализирована нормативно-правовая база, регулирующая профессиональное развитие научно-педагогических работников в Украине. Выявлены и взяты для исследования шесть лучших многоотраслевых университетов по рейтингу 2017 года. На основе анализа информационных источников многоотраслевых университетов исследовано практики профессионального развития их научно-педагогических работников. Выявлен позитивный опыт в практиках профессионального развития научно-педагогических работников многоотраслевых университетов, который может быть реализован в других высших учебных заведениях Украины. Определены перспективы дальнейших научных исследований в этом направлении.

Ключевые слова: научно-педагогические работники, профессиональное развитие, профессиональная компетентность, повышение уровня профессиональной компетентности, повышение квалификации, стажировка.

Zhabenko O.V.

Institute of Higher Education
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

PRACTICE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL EMPLOYEES IN MULTI-BRANCHED UNIVERSITIES OF UKRAINE

Summary

In the article the regulatory framework about professional development of scientific-pedagogical employees in Ukraine was analyzed. Six the best multi-branched universities of the 2017 rating was revealed and selected for research. Based on the analysis of information sources of multi-branched universities, the practice of professional development of their scientific-pedagogical employees has been studied. It was revealed the positive experience in the practice of professional development of scientific-pedagogical employees of multi-branched universities, which can be realized in other higher educational institutions of Ukraine. Prospects for further scientific research in this direction have been determined.

Keywords: scientific-pedagogical employees, professional development, professional competence, raising the level of professional competence, raising of the qualification, work on probation.